

Tientallen lezers reageerden op de oproep in het oktobernummer van *Onze Taal*. Is het nu ‘op Scheveningen’ of ‘in Scheveningen’? ‘Op Charlois’ of ‘in Charlois’? En waar komen die verschillen eigenlijk vandaan? Over nieuw tegenover oud, hoog tegenover laag en groot tegenover klein.

Riemer Reinsma

De Zeestraat naar Scheveningen in de zeventiende eeuw. Veel Scheveningers wonden nog altijd ‘op’ Scheveningen. Gravure van Cornelis Elandts, 1681.

Óp Scheveningen, maar ín de Berg

De logica achter de voorzetsels *in* en *op* bij plaatsnamen

Woon je ‘in’ of ‘op’ Scheveningen? Het is een bekende discussie: de een zegt ‘in’, de ander ‘op’, maar waarom? En wie zegt precies wat? En hoe gaat dat bij andere plaatsnamen, want Scheveningen is niet de enige plek in Nederland die gesteggel over het voorzetsel toelaat. Een poosje geleden richtte *Onze Taal* daarom een oproep tot de lezers: hoe gebruikt u *in* en *op* in combinatie met plaatsnamen? Het leverde tientallen reacties op – waarvoor hartelijk dank. Iedere suggestie bracht ons weer een stapje dichterbij een antwoord op de vraag.

Er was natuurlijk al eens eerder over deze kwestie geschreven, ook in *Onze Taal*. En de Taaladviesdienst van *Onze Taal* heeft zich er ook al over uitgelaten; op Onzetaal.nl staat dat *op Scheveningen* alleen regionaal wordt gebruikt. Uit

de lezersbrieven blijkt dat dit ook voor andere delen van Nederland geldt. Bouwde wij Otten herinnert zich bijvoorbeeld dat de inwoners van het Gelderse dorp De Steeg in zijn jeugd zeiden dat ze ‘op Steeg’ woonden, terwijl de buurdorpen Ellecom, Rheden en Dieren het hadden over ‘in Steeg’. En Wiebe Lageveen zegt zelf ‘op Het Bildt’ te wonen, waar mensen van buitenaf daar het woordje *in* gebruiken. In het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* komt de combinatie zelfs voor: “in het Bildt”.

■ NIEUWKOMERS

Er is dus een duidelijk verschil waarneembaar tussen wat de bewoners zeggen en hoe de omgeving dat doet. Een vergelijkbare kloof loopt er tussen de oude bewoners van een dorp en de nieuwkomers: nieuwkomers zeggen doorgaans ‘in’ en de oorspronkelijke

bewoners ‘op’. In Nieuw-Vennep gebeurt dat bijvoorbeeld op die manier, schrijft O. van Dongeren Breed: mensen die er pas kortgeleden zijn komen wonen, zeggen ‘in Nieuw-Vennep’, terwijl degenen die er al generaties lang leven ‘op de Vennep’ zeggen (over het wegvallen van dat *nieuw* later meer). *Op* is ook meestal de vorm die het vroegst in de geschreven bronnen voorkomt. Zo is *op Scheveningen* al gedocumenteerd in 1737, *in Scheveningen* pas in 1832.

Als de ‘op’- en de ‘in’-zeggers maar genoeg met elkaar in contact komen, gaan *in* en *op* een beetje door elkaar lopen. Zodra er veel nieuwkomers naar een bepaalde plaats trekken, gaat dat nogal eens ten koste van de *op*-variant. Zo zou het kunnen zijn toegegaan in Terneuzen. Dick Jansen schrijft: “Mijn opa, geboren 1898, heb ik ook wel horen spreken over ‘op Terneuzen’ en niet